

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Ковшар Олени Вікторівни про дисертаційне дослідження Наталі Леонідівни Листопад з теми «Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів» зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Ступінь актуальності досліджуваної теми . Сучасне суспільство характеризується стрімким динамічним розвитком. Проблема цифровізації освітнього процесу, зокрема й професійного, останнім часом набула особливого значення для суспільного життя України. Насичення електронними засобами всіх аспектів життя дозволило на новому рівні реалізувати можливості надання доступних освітніх послуг, а також здійснити широку автоматизацію багатьох ланок виробничих і соціальних процесів. Тому, у зв'язку з трансформацією освіти традиційна роль педагога змінюється. Особливого значення набуває професійна підготовка фахівців дошкільної освіти як носіїв культурних цінностей, формування майбутнього вихователя нового покоління.

У контексті означеного вище актуальність і значимість дисертаційної роботи «Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів» не викликає сумніву.

Предметом дисертаційного дослідження Наталі Леонідівни обрано педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Не викликає застережень і концептуальна ідея дослідження Наталі Леонідівни. Основу дослідження складає твердження, що формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта буде ефективним, якщо реалізувати в процесі їхньої професійної підготовки такі педагогічні умови: стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет іме-

ні К. Д. Ушинського» «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№ 0114U007157).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Методологічним підґрунтям дослідження становить взаємозв'язок і взаємодія культурологічного, системного, компетентнісного підходів у процесі освітньої діяльності студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Наукову новизну дослідження насамперед убачаємо в тому, що вперше: визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта; розроблено поетапну модель, яка складається із взаємообумовленими блоками формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів; визначено і науково обґрунтовано зміст феномену «цифрова культура студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» та його структуру в єдності когнітивно-операційного, мотиваційно-ціннісного і діяльнісно-праксеологічного компонентів; критерії оцінювання рівнів сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта із відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості цифрової культури (поглиблений, достатній, задовільний, низький); уточнено основні виділенні поняття; подальшого розвитку дістала методика підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти. Практична значущість полягає й експериментальній апробації методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта; укладенні методичні рекомендації із дотримання правил кібербезпеки та захисту від негативних інформаційних впливів і соціальної відповідальності в роботі з професійно-зорієнтованим цифровим контентом; збагаченні змісту навчальних дисциплін та педагогічної практики. Безумовно, матеріали дослідження заслуговують широкого впровадження в організацію освітнього процесу підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура представленої дисертації науково виважена й логічно вибудована. Аналіз дисертації та її завершеності свідчить про те, що зміст дисертаційного дослідження відповідає меті й поставленим завданням, складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. На основі аналізу змісту публікацій Н.Л.Листопад (31 публікація, з яких: 1 колективна монографія, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 3 публікації в періодичних міжнародних наукових виданнях, 20 публікацій апробаційного характеру) можна констатувати, що наукові положення,

висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

У Вступі обґрунтовано вибір теми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено гіпотезу; розкрито наукову новизну здобутих результатів, їх практичне значення; подано відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження, публікації, структуру дисертації. Це засвідчує, що авторка усвідомлює сутність проблеми та можливі шляхи її теоретичного і практичного вирішення. Використані у дослідженні теоретичні, емпіричні та методи математичної статистики адекватні його меті і завданням і забезпечують належний рівень обґрунтованості основних положень і висновків дисертації. Уважаємо, що зміст дисертації засвідчує наукову компетентність авторки у проблемному полі дослідження.

Так, у першому розділі «Теоретичні засади формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів» Наталією Леонідівною проаналізовано розвиток феномену цифрова культура в інформаційно-комунікаційному просторі освіти; погляди науковців на сутність ключових понять «культура»; «цифрова культура» в сучасних дисертаційних дослідженнях. Заслуговує схвалення аналіз методологічних підходів обраних дисертанткою - культурологічний, системний, компетентнісний, щодо дослідження ролі цифрової культури в освітньому процесі. Суголосні з думкою авторки, що система формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів є відкритою системою, оскільки між нею і довколишньою дійсністю відбуваються обмін інформацією(с.60). Логічно та структуровано представлений зміст понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова зрілість», «цифровий світогляд», «цифрове освітнє середовище педагогічного коледжу». Підтримуємо визначення дисертанткою поняття, структуру та функції цифрової культури студентів педагогічного коледжу спеціальності 012 Дошкільна освіта. Необхідно відмітити логічне обґрунтування процесу формування цифрової культури та результату - сформованість цифрової культури студентів педагогічного коледжу спеціальності 012 Дошкільна освіта. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта як-от: стимулювання майбутніх вихователів ЗДО до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності; організація комфортного і безпечного цифрового освітнього середовища; використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти.

У другому розділі «Експериментальне дослідження формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта» описано логіку здійснення експериментального дослідження. Не викликає заперечень визначені дисертанткою критерії із відповідними показниками сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, як-от: пізнавально-орієнтовний критерій, особистісно-рефлексивний критерій, професійно-творчий критерій. Позитивно відзначимо схарактеризовані рівні сформованості цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта: поглиблений, достатній, задовільний, низький. Цілком доречно підібрані діагностувальні заходи, задля з'ясування достовірності відмінностей у сформованості цифрової культури студентів було використано U – критерій Манна-Уїтні. Заслуговує на увагу розроблена й упроваджена в освітній процес модель формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта, яка представлена такими взаємопов'язаними блоками: цільовий, методологічний, структурно-теоретичний, процесуальний, методичний, діагностувально-оцінювальний, результативний. Розроблена й апробована в експериментальній групі методика формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта: збагачено зміст освітніх компонентів ОК 14 «Інформатика», ОК 31 «Інформаційні технології та технічні засоби»; проведені тренінги із використанням технології коучингу, різні види лекцій із використанням цифрових інструментів (лекція-обговорення, бінарна лекція, лекція-конференція, лекція-дискусія, лекція-вікторина). На практичних заняттях використано різноманітні форми: метод ПРЕС, кейс-метод, брейнстормінг, майстер-клас, семінар-практикум «Безпечний цифровий освітній контент та особливості його використання», онлайн-воркшоп «Цифрові інструменти сучасного вихователя ЗДО», вебінар «Електронний документообіг». Особливого схвалення заслуговує розроблення цифрового освітнього контенту здобувачами під час навчальної (психолого-педагогічна) практики та педагогічної практики. Кількісні і якісні зміни, що відбулися в експериментальних групах і рівнях сформованості цифрової культури у здобувачів засвідчують ефективність запропонованої Наталією Леонідівною моделі, визначених та апробованих педагогічних умов. Авторкою використано статистичний критерій узгодженості Пірсона χ^2 , що дозволяє визнати наукові положення, висновки дисертації достовірними й науково обгрунтованими.

Загальні висновки вважаємо переконливими, оскільки вони підтверджені аналізом теоретичного та експериментального дослідження. Отже, дисертаційна робота Н.Л.Листопад за своїм змістом і формою є завершеним

самостійним дослідженням, спрямованим на формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Результати проведеного дослідження підтвердили правомірність гіпотези, засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань. За результатами дослідно-експериментальної роботи засвідчуємо ефективність моделі і методики формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Повнота викладу основних результатів дослідження в наукових публікаціях автора. Позитивно вражає широка апробація результатів наукового пошуку. Основні результати дослідження опубліковано у 31 публікаціях авторки, з яких: 1 колективна монографія, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 3 публікації в періодичних міжнародних наукових виданнях, 20 публікацій апробаційного характеру.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. На нашу думку, в дослідженні необхідно було дати визначення понять “інформаційно-комунікаційні технології”, “інформаційно-комунікаційний простір”, “цифровий простір”.

2. Уважаємо, що педагогічна умова - використання в освітньому процесі професійно-зорієнтованого цифрового контенту та фасилітативна підтримка самостійного його розроблення здобувачами фахової передвищої педагогічної дошкільної освіти - поєднує дві окремі частини. Можливо, логічно її розділити на дві педагогічні умови.

3. Уважаємо, що дослідження було повнішим, якщо б принцип фасилітаційної підтримки був доповнений індивідуальним підходом у формуванні цифрової культури студентів педагогічних коледжів.

4. Доречно було б для формування цифрової культури запропонувати інші освітні компоненти навчальних планів підготовки здобувачів фахової передвищої освіти педагогічної спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Проте висловлені зауваження не впливають на позитивне враження від дисертації в цілому та не знижують її цінність.

Висновок. На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Педагогічні умови формування цифрової культури студентів педагогічних коледжів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня кандидата педагогічних наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р.№ 1197, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від

12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор – Листопад Наталія Леонідівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти .

Доктор педагогічних наук, професор,
завідуюча кафедри дошкільної спеціальної освіти
Криворізького державного педагогічного університету

Олена Ковшар

